

GAP'TA SULAMA ORGANİZASYONLARININ YAPISAL ÖZELLİĞİ VE ETKİNLİĞİ

Şeyda İPEKÇİOĞLU¹ Tali MONİS² Remziye ÖZEL³

Yasemin VURARAK⁴ Sevgi POYRAZ ENGİN⁵

Özet

Bu araştırmada GAP'ta bulunan sulama organizasyonlarından çalışmakta olan ve çalışamaz durumda olanların genel durumu, yapısal özellikleri, etkinliği ve sulama suyu fiyatlandırılmasında önemli rol oynayan sorunlar belirlenmiş olup sulama suyu ücretleri ile işletme bakım onarım masraflarına üreticilerin bakış açıları karşılaştırılmıştır. Bölgede sulama organizasyonlarının %85,2'sinin çalışır vaziyette olduğu, çalışan tesislerde sulama oranının %90-100 olduğu ve bu organizasyonlarda (Şahıs dışında) belirlenen ortalama su ücretinin 8,7 YTL olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sulama tesislerinde su ücretlerinin YTL/da/yıl olarak tahakkuk ettirildiği ve bu durumun aşırı kaynak tüketimine sebep olduğu, sulama sistemlerinde gerçekçi bir su fiyatlandırma yaklaşımı belirlenemediği ve uygulamadaki sulama suyu fiyatlarının olması gereken düzeyden daha düşük düzeyde saptandığı belirlenmiştir. Üreticilerin %71,3'ü fiyatların adil olduğunu düşünmektedir. Ancak üreticilerin görüşlerinin davranışlarına yansımaları aynı yönde bulunamamıştır. Nitekim üreticilerin %33,8'inin sulama suyu ücretlerinin ödenmesinde sorun

¹ Yük.Zir.Müh., GAP Toprak - Su Kaynakları ve Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, 63040 Şanlıurfa, Sevda.ipekcioglu@hotmail.com.

² Zir. Müh., GAP Toprak - Su Kaynakları ve Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, 63040 Şanlıurfa.

³ Yrd.Doç.Dr., Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 63040 Şanlıurfa, rozel@harran.edu.tr

⁴ Yük.Zir.Müh., GAP Toprak - Su Kaynakları ve Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, 63040 Şanlıurfa.

⁵ Yük.Zir.Müh., GAP Toprak - Su Kaynakları ve Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, 63040 Şanlıurfa, sevgipoyraz@hotmail.com

yaşadıkları üreticilerin %66,2'sinin düzenli ödeme yaptıkları belirlenmiştir. Yapılan χ^2 testi ile çalışan ve çalışmaz durumda olan tesislerin sulama alanlarında bulunan üreticilerin sulama suyu fiyatlandırılmasında adaletin sağlanması ile ilgili görüşleri ile sulama borçlarını ödemedeki davranışları arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: GAP, Sulama suyu fiyatı, Etkinlik

THE STRUCTURAL CHARACTERISTICS AND EFFICIENCIES OF IRRIGATION ORGANIZATIONS IN SOUTHEASTERN ANATOLIA REGION

Abstract

The expected profits couldnt be gotten from irrigation systems. It is because of organization problems concerning with conducting, maintenance and administration of irrigation systems were than negativeness during projecting and construction. Varied International foundations are running studies on problems of conducting, maintenance and administration of irrigation systems in recent years.

In this study, general conditions, structural characteristics and efficiencies of irrigation organizations in Souteastern Anatolia Region were determined. Problems about conducting, maintenance and administration expenses were also determined. Irrigation water costs were compared with conducting, maintenance and administration expenses. Connection between efficiency of irrigation and structural characteristics of agricultural foundations in the area in which irrigation organizations are being activity. Datas that were obtained from the study were evaluated as frequency and % dispersion.

Keywords: Southeastern Anatolia Region, irrigation foundations, efficiency.

1. Giriş

Su kaynaklı ekonomik sıkıntılar su kullanım etkinliğini geliştirmek için ülkelerin çok sayıda mekanizmayı dikkate almasına neden olmaktadır. Bu durum, suyun ana tüketicisi olan tarım için daha da geçerlidir.

Su kaynaklarını koruyup iyi yönetenler, tarımsal üretimlerini dolayısıyla güçlerini arttırmışlardır. Ters durumlarında da su kaynaklarını kötü yönetenler, tarımsal üretimlerini düşürmekle kalmamışlar, su ve toprak kaynaklarını da

yitirmişlerdir. Dünya tarihi boyunca bu kuralın hiçbir zaman değişmediği görülmektedir.

Bu araştırmada GAP'ta bulunan sulama organizasyonlarından çalışmakta olan ve çalışamaz durumda olanların genel durumu, yapısal özellikleri, etkinliğini etkileyen üreticilerle ilgili bazı faktörler ve sulama suyu fiyatlandırılmasında önemli rol oynayan sorunlar belirlenmiş olup sulama suyu ücretleri ile işletme bakım onarımları konularına üreticilerin bakış açıları karşılaştırılmıştır.

GAP Bölgesinde (Adıyaman, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Batman, Siirt ve Şırnak) toplam 479 adet sulama tesisi bulunmaktadır. Bu sulama tesisleri ile 65 500 ha.lık bir alanın sulanması hedeflenmiş ancak bakım ve onarım ihtiyacı, su yetersizliği, proje ve etüt hataları ile müteahhit hataları gibi sebeplerden veya organizasyonun başarısızlıklarından dolayı 71 adet sulama tesisi çalışamaz durumda olduğundan 8.967 ha.lık alan sulanamamaktadır (Çizelge 1).

Çizelge 1. GAP'nde Sulama Tesisleri Sayısı

Durum	Adet	Alan(ha)	Çiftçi sayısı
Çalışan tesis sayısı	408	56533	86863
Çalışmayan tesis sayısı	71	8967	5065
Toplam tesis sayısı	479	65500	91928

2. Materyal ve Yöntem

Araştırma Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illerinde yürütülmüştür.

Sulama sistemlerine göre Bölgede faal olan ve halen çalışan 17 adet ve çalışmayan (faal olmayan) 8 adet sulama tesisinin yöneticileri ile anket çalışması yapılmıştır. Ayrıca çalışan sulama organizasyonlarında 102 adet, çalışmayan sulama organizasyonlarında 55 adet olmak üzere toplam 157 adet tarım işletmesinde anket çalışması yapılmıştır. Araştırmanın ana materyalini bu anketlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler sıklık ve % dağılım ve χ^2 testi ile değerlendirilmiştir.

3. Araştırma Bulguları

3.1. Sulama Organizasyonlarının Durumu ve Yapısal Özellikleri

Çalışmada sulama sistemleri YAS ve YÜS olarak ve daha sonra organizasyon şekillerine göre sulama kooperatifleri, sulama birlikleri ve yerel yönetimler olarak gruplandırılmıştır.

Çalışmada halihazırda çalışmakta olan 17 organizasyona ait bazı özellikler Çizelge 1'de verilmiştir. Organizasyonların 15'inde cazibeli sulama (YÜS) ve 2'sinde ise elektropomlarla (YAS) sulama yapılmaktadır. Organizasyonlar toplam 8291,3 ha alanda 2511 adet çiftçiye hizmet vermektedir. Sulama sistemlerinden 1'i kooperatif, 1'i sulama birliği, 1'i kamu kurumu, 1'i şahıs tarafından işletilirken 13 adedi muhtarlıklar eliyle işletilmektedir. Organizasyonlarda (Şahıs dışında) belirlenen ortalama su ücreti 8,7 YTL'dir.

Çalışan tesislerde organizasyon yöneticilerinden elde edilen bilgilerden sulama oranının %90-100 arasında olduğu, tesislerden üreticilerin yararlanma oranının %100, su ücreti tahsilat oranının %60 olduğu tespit edilmiştir. Sulama ücretleri bakımından YÜS (yerüstü sulama suyu) sulamaları özellikle elektrik ücretlerinden dolayı YAS (yer altı sulama suyu) sulamalarına göre daha avantajlı görülmekte, dolayısıyla YÜS (yerüstü sulama suyu) sulamalarda su ücreti daha ucuz belirlenmektedir. Bu durumda aynı ürünlerin farklı sulama sistemleri (YAS ve YÜS) ile sulanmasında üretim masrafları ve dolayısıyla üretimde karlılığı etkilemektedir. Ayrıca bu durum su ücretinin tahsilini de etkilemektedir.

Organizasyonların personel yapıları incelendiğinde sulama birlikleri ve kooperatifler genel olarak geçici olarak istihdam edilen 1 veya 2 kişi ile işlerini yürüttükleri, kamu kurumları yönetiminde ise esas görevine ek olarak görevlendirilen bir memur ile işlerin yürütüldüğü görülmüştür. Muhtarlıklarda genelde işler ücretsiz olarak köy muhtarı, azaları veya köyün bekçisi tarafından yürütülmektedir.

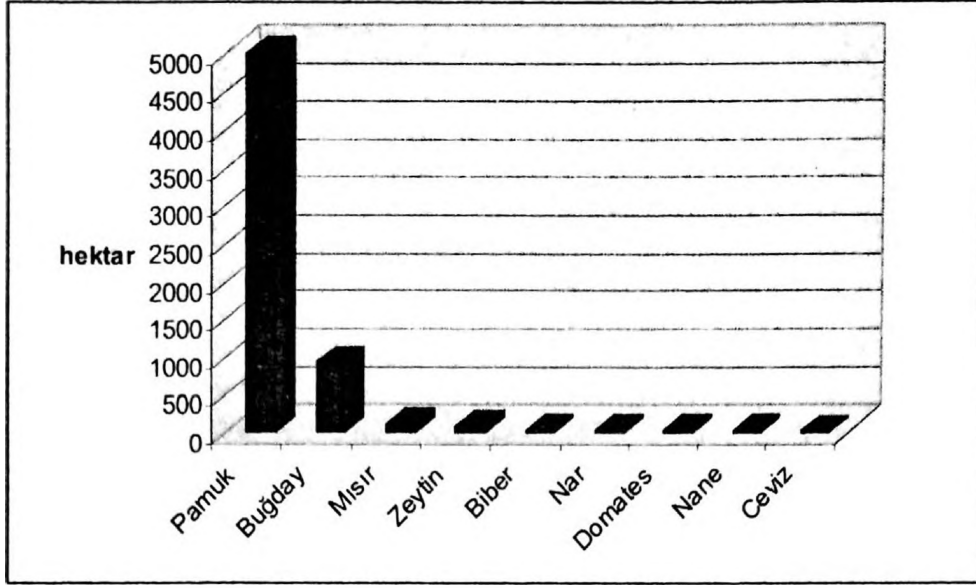
3.2. Tarım İşletmelerinin Durumu ve Yapısal Özellikleri

Sulama organizasyonlarının bulunduğu bölgede faaliyet gösteren üreticilerle yapılan anket çalışmalarında arazi varlıkları, bitkisel ekiliş alanlar ile ortalama verim ve birim fiyatları belirlenmiş olup üretim deseni Şekil 1 ve Şekil 2'de verilmiştir. Çalışan tesislerden istifade eden üreticiler 4985 ha'lık alanda en fazla pamuk tarımı yapmaktadırlar. Çalışmayan tesislerde ise 592,9 ha.lık alanda üretim yapan üreticiler sulama suyu eksikliğinden dolayı

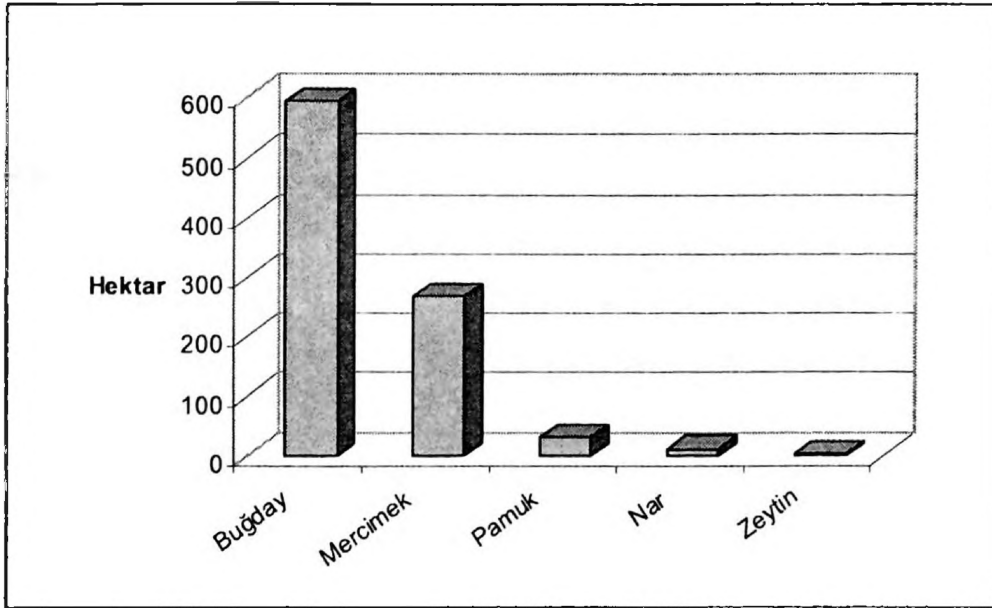
en fazla buğday tarımı ve takiben ikinci sırada kuru şartlarda mercimek tarımı yapmaktadırlar.

Çizelge 1. Seçilen Sulama Organizasyonlardan Çalışanların Bazı Özellikleri

Seçilen Organizasyon	Sulama Sistemi	Sulanan Alan (ha)	Tesisten Yararlanan Çiftçi Sayısı	Tesisin Durumu	İşletim Sistemi	Alınan Su Ücreti Miktarı YTL
İkinci sülama Birliği	YAS Elktropo mpaj	4300	1049	Çalışan	Sulama Birliği	12
Burç Göleti	YÜS Cazibe	1.3	48	Çalışan	Koop.	8
Derbi Göleti	YÜS Cazibe	640	75	Çalışan	Yerel Yön. (Kamu Kur.)	10
Sulutepe Göleti	YÜS Cazibe	1995	150	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	7
Battalhöyük	YAS Elktropo mpaj	20	55	Çalışan	Yerel Yön. (Şahıs)	
Fısıközü	YÜS Cazibe	126	130	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	9
Yeşilözen	YÜS Cazibe	90	10	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	9
Kızılıhsar	YÜS Cazibe	64	87	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	7
Kıratlı	YÜS Cazibe	115	106	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	9
Kızılcakent	YÜS Cazibe	850	611	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	10
Gölpınar	YÜS Cazibe	21	70	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	7
Bulaklı	YÜS Cazibe	24	63	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	9
Leylitbahçeler	YÜS Cazibe	5	15	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	10
Uzunlu	YÜS Cazibe	13	16	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	11
Narsıtır	YÜS Cazibe	7	9	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	7
Çataltepe	YÜS Cazibe	12	10	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	7
Şahintepe	YÜS Cazibe	8	7	Çalışan	Yerel Yön. (Muht)	7

Şekil 1. Faal Olan Sulama Organizasyonlarının Bulunduğu Yerde Tarım İşletmelerindeki Üretim Deseni

Şekil 2. Faal Olmayan Sulama Organizasyonlarının Bulunduğu Yerde Tarım İşletmelerindeki Üretim Deseni

Sulamada devamlılığı sağlamak ve çiftçilerin tesisi sahiplenmeleri için her şeyden evvel tesislerin sahiplenilmesi ve benimsenmesi gerekir. Bu nedenle üreticilere tesislerin oluşturulması aşamasında hangi yatırımların devlet tarafından ve hangi yatırımların kendilerince yapılması gerektiği sorulmuş-

tur. Organizasyonun çalışma durumu ile üreticilerin yatırıma katılım ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (Çizelge 2). Üreticilerin %72,6'sı sulama sistemlerinin tamamının devletçe yapılması gerektiğini görüşündedir. Bu durum zayıf organizasyonlarda sistemin tamamen çalışmaz hale gelmesine neden olmaktadır. Nitekim çalışan organizasyonlarda bu oran %65,7 iken çalışmayan organizasyonlarda %85,5 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 2. Sulamanın devamlılığı ve tesislerin çalışması için yapılması gerekenlerle ilgili üretici görüşleri

Üretici Görüşleri	Çalışan Tesisler		Çalışmayan Tesisler		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Her aşamada üreticinin parasal katılımı sağlanmalı	10	9,8	4	7,3	14	8,9
Tarla içi yatırımları üretici, diğerlerinin tamamını devlet yapmalı	25	24,5	4	7,3	29	18,5
Sistemin tamamını devlet yapmalı	67	65,7	47	85,5	114	72,6
Toplam	102	100,0	55	100,0	157	100,0

$$\chi^2 = 34,807 \quad \chi^2_{0,05;2} = 5,991 \quad H_0 \text{ red}$$

Tüm kalkınma projelerinde projenin etüt çalışmasından inşaat tamamlanmaya kadar olan kısmında faydalanıcıların düşünce ve isteklerinin dikkate alınmış olması projenin başarısını ve devamlılığını etkilemektedir. Bu nedenle proje ile ilgili söz konusu dönemde üreticilerin görüşlerinin alınıp alınmadığı üreticilere sorulmuş ve üreticilerin %84,1'i hayır yanıtını vermiştir (Çizelge 3). Ancak evet yanıtını veren (%23) üreticiler ise projeden herhangi bir nedenle haberdar olmuş olan fakat hiçbir aşamada etkin rol almamış olan üreticilerdir. Tesis yapımının hiçbir aşamasında üreticilerin görüşleri dikkate alınmamıştır. Ayrıca tesisin yapım aşamasında üreticilerden emek, malzeme ve nakdi katılım da istenmemiştir. Bu nedenlerle üreticiler sulama sistemleri ile ilgili konularda da sorumluluk duymamaktadır.

Çizelge 3. Sulama Sistemlerinin Proje Etüt Aşamasında Üretici Görüşlerinin Dikkate Alınması Durumu

Durum	Çalışan Tesisler		Çalışmayan Tesisler		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Evet	11	10,8	12	21,8	23	14,6
Hayır	90	88,2	42	76,4	132	84,1
Hatırlamıyor	1	1,0	1	1,8	2	1,3
Toplam	102	100,0	55	100,0	157	100,0

Üreticilerin birbirleri ile yardımlaşma davranışları sulama sistemlerinin yönetimi ve işletilmesi ile ilgili kurulan organizasyonların başarısını etkileyen etmenler arasında yer alır. Birliktelik ve dayanışma örgütlenmeyi, kurulan örgüte sahiplenmeyi doğurur. Bu nedenle sulama organizasyonlarının alanında yer alan üreticilere yardımlaşma ve dayanışma durumları sorulmuştur (Çizelge 4). Üreticilerin %78,3'ü yardımlaşma içinde olduğunu belirtmiştir. Bu oran çalışan organizasyonlarda çalışmayanlara göre daha yüksektir (%81,4).

Çizelge 4. Tarımsal Faaliyetlerde Üreticilerin Birbirleri İle Yardımlaşma Durumu

Durum	Çalışan Tesisler		Çalışmayan Tesisler		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Evet	83	81,4	40	72,7	123	78,3
Hayır	19	18,6	15	27,3	34	21,7
Toplam	102	100,0	55	100,0	157	100,0

Sulama suyu ücretleri üretim maliyetleri içerisinde en önemli unsurlardan biridir. Sulama suyunun ücretlendirilmesinin en uygun yöntemlerle tespiti ve en uygun sulama tekniğini kullanarak sulama yapma, su tasarrufu sağlama ve en önemlisi sulama suyu ücretinin tahakkukunda kolaylık sağlamaktadır.

Sulama tesislerinde su ücretlerinin YTL/da/yıl olarak tahakkuk ettirildiği belirlenmiştir (Çizelge 5). Bu durum aşırı kaynak tüketimine sebep olmaktadır. Sulama sistemlerinde gerçekçi bir su fiyatlandırma yaklaşımı belirlenmediği, uygulamada genellikle sulama suyu fiyatlarının olması gereken düzeyden daha düşük düzeyde saptanmaktadır.

Çizelge 5. Su Ücretinin Ödeme Şekli

Ödeme Şekli	Çalışan Tesisler		Çalışmayan Tesisler		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
YTL/da	89	87,3	38	69,1	127	80,9
YTL/saat	8	7,8	9	16,4	17	10,8
YTL/m ³	2	2,0	8	14,5	10	6,4
Yanıt vermeyen	3	2,9	0	0,0	3	1,9
Toplam	102	100,0	55	100,0	157	100,0

Organizasyonlar sulama ücretlerini belirlerken kendilerine gelir getiren bu tesisleri koruyacak şekilde ücretleri belirlemeli, yani bakım ve onarımlarının yapılabilmesi için kaynak oluşturulmalıdır. Suyun kontrolsüz kullanımına neden olabilecek YTL/da şeklinde belirlenen ödeme şekli tesislerin çalışmama sebeplerinden bir tanesi olarak kabul edilebilir.

Çalışan ve çalışmayan tesislerin bulunduğu alanlardaki üreticiler arasında sulama suyu fiyatlarının belirlenmesinde adaletin olup olmadığı ile ilgili görüşler birbirine yakın olarak tespit edilmiştir (Çizelge 6). Anket yapılan üreticilerin %71,3'ü fiyatların adil olduğunu düşünmektedir.

Çizelge 6. Sulama Suyunun Fiyatlandırılmasında Adaletin Sağlanması Durumu

Üretici Görüşleri	Çalışan Tesisler		Çalışmayan Tesisler		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Evet	76	74,5	36	65,5	112	71,3
Hayır	26	25,5	19	34,5	45	28,7
Toplam	102	100,0	55	100,0	157	100,0

Ancak üreticilerin görüşlerinin davranışlarına yansımaları aynı yönde bulunamamıştır. Nitekim üreticilerin %33,8'inin sulama suyu ücretlerinin ödenmesinde sorun yaşadıkları üreticilerin %66,2'sinin düzenli ödeme yaptıkları belirlenmiştir (Çizelge 7).

Çizelge 7. Sulama Suyu Ücretlerinin Çiftçiler Tarafından Ödenme Durumu

Durum	Çalışan Tesisler		Çalışmayan Tesisler		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Evet, düzenli ödüyorum	89	87,3	15	27,3	104	66,2
Düzenli ödemiyorum	6	5,9	12	21,8	18	11,5
Hiç ödemiyorum	7	6,86	28	50,9	35	22,3
Toplam	102	100,0	55	100,0	157	100,0

Çalışmayan tesislerin sulama alanlarında bulunan üreticilerin sulama suyu fiyatlandırılmasında adaletin sağlanması ile ilgili görüşleri ile sulama borçlarını ödemedeki davranışları arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (Çizelge 8).

Çizelge 8. Çalışmayan Tesislerdeki Üreticilerin Sulama Suyunun Fiyatlandırılmasındaki Görüşleri İle Ödeme Davranışları Arasındaki İlişki

Ödeme Durumu	Sulama Suyu Fiyatlandırılması Adaletli		
	Evet	Hayır	Toplam
Evet, düzenli ödüyorum	12	3	15
Düzenli ödemiyorum	10	2	12
Hiç ödemiyorum	14	14	28
Toplam	36	19	55

$$\chi^2 = 6,058 \quad \chi^2_{0,05;2} = 5,991 \quad H_0 \text{ red}$$

Çalışan tesislerin sulama alanlarında bulunan üreticilerin sulama suyu fiyatlandırılmasında adaletin sağlanması ile ilgili görüşleri ile sulama borçlarını ödemedeki davranışları arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Çalışan Tesislerdeki Üreticilerin Sulama Suyunun Fiyatlandırılmasındaki Görüşleri İle Ödeme Davranışları Arasındaki İlişki

Ödeme Durumu	Sulama Suyu Fiyatlandırılması Adaletli		
	Evet	Hayır	Toplam
Evet, düzenli ödüyorum	65	24	89
Düzenli ödemiyorum	1	5	6
Hiç ödemiyorum	7	0	7
Toplam	73	29	102

$$\chi^2 = 11,767 \quad \chi^2_{0,05;2} = 5,991 \quad H_0 \text{ red}$$

Sulama suyu ücretlerinin ödenmemesinin nedenleri düzenli ödeme yapmayan ve hiç ödemeyen 53 üreticiden sorgulandığında %56,6'sının maddi sıkıntı nedeni ile ödeme isteklerinin olmadığı belirlenmiştir (Çizelge 10).

Çizelge 10. Sulama suyu ücretini ödememe nedeni

Nedenler	Çalışan Tesisler		Çalışmayan Tesisler		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Maddi yokluk	4	30,8	26	65,0	30	56,6
Diğer	9	69,2	14	35,0	23	43,4
Toplam	13	100,0	40	100,0	53	100,0

Ancak %43,4'ünün ise devletin borç ertelemesi beklentisinde olması olarak belirlenmiştir. Bu beklenti sulama suyu borçlarının zamanında ödenmemesine neden olmaktadır. Borç ertelemesi gibi uygulamalar borçlu durumda olan çiftçilerin ödeme gücünü zayıflatmakta ve borcunu zamanında ödeyen işletmelerin zaman içerisinde bu tür alışkanlıklara sahip olmasına neden olmaktadır. Sulama suyu ücretlerini düzenli ödeyen üreticilerden alınan bilgi doğrultusunda üreticilerde enerji borçlarının ve sulama suyu ücretlerinin faizlerinin affedilme beklentisi olduğu sürece, borcunu ödeyen üretici sayısının giderek azalacağı belirlenmiştir.

4. Sonuç

Bölgede sulama tesislerinin yapımının hiçbir aşamasında üreticilerin görüşleri dikkate alınmamıştır. Ayrıca tesisin yapım aşamasında üreticilerden emek, malzeme ve nakdi katılım da istenmemiştir. Bu nedenlerle üreticiler sulama sistemleri ile ilgili konularda da sorumluluk duymamaktadır. Halen kurumlar arasında sulama yatırımlarının geri ödenmesi hususunda eşgüdüm yoktur. Bazı yatırımların geri ödemesi yoktur. Üreticiler ise halen devlet tarafından yapılmış yatırımları istemektedir.

Tüm kalkınma projelerinde projenin etüt çalışmasından inşaat tamamlanmaya kadar olan kısmında faydalanıcıların düşünce ve isteklerinin dikkate alınmış olası projenin başarısını ve devamlılığını etkilemektedir. Yatırım projeleri ortak kararlarla oluşturulmalıdır. Planlanan sulama sistemleri yatırım projelerinin oluşturulması aşamasında su kullanıcılarının katılımı sağlanmalıdır. Hatta katılım zorunlu kılınmalıdır. Aksi halde sulama organizasyonlarının başarısı sağlanamaz (Özel ve ark., 2005). Hatta bu yatırımlar için devlet yerine özel sektör tarafından projeler geliştirilerek yürütülürse ve devlet kontrol mekanizması olarak görev alırsa organizasyonlar daha başarılı olacaktır.

Çalışan organizasyonlarda üretim faaliyetinde bulunan çiftçiler çalışmayanlara göre daha yüksek oranda dayanışma içindeler. Üreticilerin birbirleri ile yardımlaşma davranışları sulama sistemlerinin yönetimi ve işletilmesi ile ilgili kurulan organizasyonların başarısını etkileyen etmenler arasında yer alır. Birliktelik ve dayanışma örgütlenmeyi, kurulan örgüte sahiplenmeyi doğurur.

Su tahsisinde; sulama suyu fiyatlarının düzenlenmesi en önemli noktadır. Fakat bunun nasıl başarılacağı şüphe uyandıran önemli bir nokta olarak kalmaktadır. Suyun tahsisi ve fiyatlandırılması ile ilgili yöntemler fiziksel, sosyal, kurumsal ve politik ortama oldukça duyarlıdır. Bu nedenle tahsis mekanizmalarının düzenlenmesinde tüm faktörler dikkate alınmak zorundadır (Johansson ve ark., 2002).

Sulama suyu ücretleri üretim maliyetleri içerisinde en önemli unsurlardan biridir. Sulama suyunun ücretlendirilmesinin en uygun yöntemlerle tespiti ve en uygun sulama tekniğini kullanarak sulama yapma, su tasarrufu sağlama ve en önemlisi sulama suyu ücretinin tahakkukunda kolaylık sağlamaktadır. Sulama tesislerinde su ücretlerinin YTL/da/yıl olarak tahakkuk ettirilmesi aşırı kaynak tüketimine sebep olmaktadır. Sulama sistemlerinde gerçekçi bir su fiyatlandırma yaklaşımı belirlenemediği, uygulamada genellikle sulama suyu fiyatlarının olması gereken düzeyden daha düşük düzeyde saptanmaktadır.

Tarımsal sulamada diğer bir sorun sulama suyu borçlarının tahsili konusunda karşımıza çıkmaktadır. Bu durum organizasyonun başarısını ve etkinliğini önemli derecede etkilemektedir. Borç ertelenmesi gibi uygulamalar borçlu durumda olan çiftçilerin ödeme gücünü zayıflatmakta ve borcunu zamanında ödeyen işletmelerin zaman içerisinde bu tür alışkanlıklara sahip olmasına neden olmaktadır. Ayrıca sulama suyu fiyatlarının belirlenmesinde adaletin sağlanması sulama borçlarının daha kolay ödenmesini sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Johansson, C.R., Tsur, Y., Terry, L.R., Doukkali, R., Dinar, A., 2002. Pricing Irrigation Water: A Review of Theory and Practice. Water Policy, 4, p: 173-199. (www.waterpolicy.net)
- Özel, R., Özbek, Ş., Karlı, B., 2005. Türkiye'nin Sulama Suyu Ücret Politikası, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. GAP IV. Tarım Kongresi, I. Cilt, S: 468-475, 21-23 Eylül, Şanlıurfa.